

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 20 kwietnia 2012 r.

**w przedmiocie projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego
rozporządzenie - Regulamin urzędowania sądów powszechnych
(w zakresie protokołu elektronicznego).**

Krajowa Rada Sądownictwa po zapoznaniu się z projektem rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie - Regulamin urzędowania sądów powszechnych w całości podtrzymuje opinię z dnia 29 lipca 2010 r. (w załączeniu).

Jednocześnie Rada zaznacza, że w razie zmian w projekcie aktu zmieniającego rozporządzenie, do opiniowania winien być przedstawiony cały projekt nowelizujący. Dokonywanie, na kolejnych etapach prac legislacyjnych, korekt projektu aktu zmieniającego rzutuje bowiem nie tylko na konkretne przepisy wprowadzane do niego, ale może także wpływać na rozumienie całości regulacji. Opiniowanie zmian wywołuje konieczność odniesienia się do całości docelowego kształtu aktu prawnego, nie zaś wybiórczo do jednej określonej kwestii.

W podobnym kontekście Rada zwraca uwagę na problem utworzenia nowych stanowisk urzędniczych – kierownika zespołu transkrybentów oraz transkrybentów. Do przedmiotowego projektu nie załączono propozycji zmian rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie stanowisk i szczegółowych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania stażu urzędniczego (Dz.U. Nr 49 poz. 299), co wskazuje na celowość dogłębnej rewizji projektowanych zmian.

Mając powyższe na uwadze, Krajowa Rada Sądownictwa w zakresie przedstawionych zmian dotyczących protokołu elektronicznego wyraża poniższe uwagi:

- 1) Zgodnie z projektowanym brzmieniem pkt 8 w ust. 4 w § 7b jednym z zadań biura obsługi interesantów będzie udostępnianie protokołu z posiedzenia sądu (odtworzenie dźwięku/obrazu), jednakże nie będzie to możliwe w przypadku braku możliwości utworzenia czytelnia w ramach biura. W myśl projektowanego § 7b ust. 1 w skład biura obsługi interesantów wchodzi czytelnia tylko jeśli warunki techniczne sądu na to pozwalają. Pierwszy ze wskazanych przepisów wymaga połączenia biura obsługi interesantów z czytelnią, a mimo to projektodawca nie odnosi się do problemów lokalowych sądów uniemożliwiających taki sposób lokalizacji czytelnia bez poczynienia stosownych inwestycji;

- 2) Projektowany § 9a pozbawiony jest upoważnienia ustawowego w projektowanym zakresie. Zdaniem Rady materia ta wymaga stosownej regulacji na poziomie np. rozporządzenia, nie zaś bliżej nieokreślonych „zaleceń” Ministra Sprawiedliwości;
- 3) § 84 powinien zostać doprecyzowany przez wskazanie, czy chodzi o rodzaj dokumentu, czy także utrwalenie jego cech indywidualizujących go. Zauważyć należy także, że w protokole nie „wprowadza się” lecz „odnotowuje się” bądź „zamieszcza” określone informacje. Ponadto konkretyzowanie obowiązków osób wezwanych do sądu wymaga stosownego umocowania rangi ustawowej;
- 4) Określony w § 86 sposób sporządzania protokołu nie powinien wykraczać poza jasną regulację kodeksową w tym zakresie (art. 157 § 1¹ k.p.c.) ani też jej powtarzać. Rada nie widzi potrzeby różnicowania form pisemnych sporządzania protokołu, zwłaszcza że redakcja projektowanego przepisu nie odpowiada na pytanie, kiedy miałyby być sporządzany protokół w formie wydruku komputerowego;
- 5) W zakresie § 86a wystarczające wydaje się sformułowanie typu „Przewodniczący dba o prawidłowy zapis obrazu i dźwięku”, zbyt szczegółowe unormowanie kwestii miejsca, w którym znajdować miałyby się osoba uczestnicząca w posiedzeniu w skrajnych przypadkach mogłoby wyeliminować możliwość kontaktu z nią (np. z niedosłyszającym świadkiem). Rozważenia wymaga także możliwość umieszczenia tego rodzaju przepisu w odpowiedniej jednostce § 80;
- 6) Rada krytycznie ocenia możliwość udzielania dostępu do kont w systemie teleinformatycznym innym podmiotom niż wskazane w art. 9 § 2 k.p.c. Z tego względu na zdecydowanie negatywną oceną zasługuje przewidziana w § 90a możliwość dostępu szerokiego katalogu osób, których tożsamość nie będzie wystarczająco wiarygodnie weryfikowana. Ponadto projektowana wysoce nieprecyzyjna regulacja nakłada w ust. 3 i 4 obowiązki na podmioty tam wskazane, co nie znajduje oparcia w delegacji ustawowej. Dodatkowo stworzona zostanie możliwość potencjalnego dostępu do systemu osób faktycznie nieuprawnionych do jakiegokolwiek dostępu do informacji, co nie będzie sprzyjać odporności funkcjonujących w sądach systemów informatycznych na działalność cyberprzestępczą. Podobnie § 98a nie przewiduje dostatecznych mechanizmów weryfikacji tożsamości osób mających mieć dostęp m.in. do systemu teleinformatycznego obejmującego akta spraw – albowiem odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących postępowania upominawczego nie wystarcza (brak opłaty sądowej – por. § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych);
- 7) § 90b (podobnie § 97 ust. 1a) powinien przewidywać możliwość przekazania protokołu elektronicznego także na informatycznych nośnikach danych. Projektowana regulacja wydaje się rozdzielać protokoły elektroniczne sporządzone w sądzie przekazującym od tych sporządzonych w innym sądzie, co z pewnością znacznie utrudni dostęp do nich uprawnionych osób;

- 8) Propozycja projektodawcy uregulowania możliwości samodzielnej rejestracji obrazu i dźwięku (*a contrario* § 92 ust. 3), powinna zostać uregulowana w kodeksach postępowania bądź w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, po dokładnej analizie tej problematyki (zwłaszcza wobec braku urzędowego zabezpieczenia takiego zapisu np. przed jego cyfrową manipulacją);
- 9) § 92 ust. 4, § 94 ust. 4 i inne dotyczące wydawania zapisu na nośniku danych powinny precyzować kwestię standardów i pozostałych kwestii dotyczących zapisu. Natomiast do ewentualnego uregulowania w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych pozostaje kwestia kosztu wydania nośnika (koszt sporządzenia i wydania nośnika);
- 10) § 94 ust. 4 powinien umożliwiać odsłuch protokołu elektronicznego bez możliwości wydania zapisu – wystarczająca wydaje się możliwość swobodnego dysponowania tymże zapisem przez uprawnione podmioty;
- 11) Zarówno § 94 ust. 4 jak i § 95 ust. 10 powinny umożliwiać dostęp do adnotacji, które w rozumieniu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 sierpnia 2011 r. w sprawie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego stanowić mają narzędzie do nawigacji po zapisanym materiale, w szczególności obejmującym informacje o rozpoczęciu wypowiedzi osób uczestniczących w posiedzeniu;
- 12) Dostęp do zapisu przewidziany w § 95 ust. 10 musi odbywać się na zasadach wykluczających bieżącą transmisję dźwięku/obrazu z sali rozpraw, z racji np. kluczowej w niektórych sytuacjach procesowych konieczności wykluczenia bezpośrednich wzajemnych kontaktów osób wypowiadających się w toku rozprawy;
- 13) Projektowany § 115a zbędnie nakłada na przewodniczącego posiedzenia obowiązek pouczenia o zasadach udostępniania protokołu – stosownych informacji udzielają sekretariaty bądź biura obsługi interesantów;
- 14) Projektodawca, wprowadzając wymóg m.in. uzasadniania wniosku o transkrypcję, w § 119a ust. 1 w jaskrawy sposób wykracza poza ustawowo określony zakres zmienianego rozporządzenia;
- 15) Doprecyzowania w § 119a wymaga kwestia wskazania właściwego prezesa do podjęcia decyzji o transkrypcji (i właściwego zespołu transkrybentów) w wypadku przekazania akt sprawy wraz ze środkiem odwoławczym. Równoległe odnośnie do ust. 5 w projektowanym § 119a zaznaczyć należy, że od 1 stycznia 2013 r. rola prezesa względem pracowników sądu zostanie znacznie ograniczona (art. 31a § 1 pkt 4 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych). Projektodawca powinien przewidywać także stosowne mechanizmy informatyczne datowania, podpisywania i zabezpieczania sporządzonej transkrypcji protokołu.

Krajowa Rada Sądownictwa pragnie jednocześnie zwrócić uwagę na skalę niedoszacowania kosztów wprowadzenia protokołu elektronicznego, albowiem dokonana

przy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego kalkulacja obejmowała jedynie sprzęt i inne wyposażenie związane z samym sporządzeniem zapisu, natomiast pominięto koszt realizacji czynności akcesoryjnych i zapewnienie w tym zakresie stosownego wyposażenia sprzętowego, oprogramowania i szkoleń. Związane jest to w szczególności z koniecznością modernizacji sprzętu komputerowego pozostającego w dyspozycji sędziów, sekretariatów i biur obsługi interesantów, przeprowadzenia stosownych szkoleń sędziów i urzędników sądowych, kosztów nowego oprogramowania czy dostosowania aktualnie będącego w dyspozycji sądów oraz zatrudnienia transkrybentów.

Nie uwzględniono także konieczności odsłuchań materiałów i spowolnionej pracy całych sądów spowodowanej pracochłonnością przewidywanych przez kolejnych projektodawców rozwiązań. Powyższe z pewnością przedłuży ogólny czas postępowań cywilnych.

Przeprowadzone testy systemów informatycznych do obsługi protokołu elektronicznego wymuszają konieczność dodatkowej czynności przed właściwym sporządzeniem protokołu elektronicznego. Systemy informatyczne wymagać będą pobierania próbek mowy/głosu osób, których zeznania/wystąpienia mają być elektronicznie protokolowane co pochłonie cały ewentualny zysk czasowy w czasie prowadzenia rozprawy, jaki mógłby przynieść idealnie funkcjonujący system rozpoznawania mowy. Krajowa Rada Sądownictwa widzi konieczność przyspieszenia prac nad wprowadzenia programu do transkrypcji głosu na tekst.

Projektowane zmiany nie rozwiązują problemów zapoznawania się z nagraniem przebiegu rozpraw przez osoby, które nie posługują się sprawnie sprzętem elektronicznym. W okresie przejściowym koniecznym jest prowadzenie równoległe zapisu audiowizualnego (obrazu i dźwięku) oraz zapisu tradycyjnego (w formie pisemnego protokołu).